

Till:

Region Skånes kulturförvaltning
205 25 Malmö

kultur@skane.se

Stockholm 24 april 2020

KLYS yttrande över remissversionen av regional kulturplan för Skåne 2021-2024

KLYS har tagit del av Region Skånes remissversion av regional kulturplan för perioden 2021-2024, och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter. Flera avsnitt i yttrandet avslutas med sammanfattande punktlistor med KLYS förslag till korrigeringar eller kompletteringar. I avsnittet 8 sist i dokumentet besvaras de tre frågor som Region Skånes kulturnämnd önskar få svar på inom ramen för remissprocessen.

Observera: Detta remissyttrande har skrivits när Coronakrisen har blivit kännbar för KLYS och våra 14 medlemsorganisationer, samt inte minst för landets professionella kulturskapare och kulturaktörer. Detta yttrande utgår dock från normala förhållanden. Vi hoppas att Region Skåne under 2020 kommer med en analys av hur Coronakrisens effekter eventuellt påverkar de ursprungliga planerna i kulturplanen, såväl rent praktiskt som när det handlar om finansiering.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i kulturpolitiska frågor och företräder via sina 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex konstnärspolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

En av KLYS viktigaste frågor, som även gäller i arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

KLYS vill uppmärksamma Region Skåne på att det i regeringens konstnärspolitiska utredning som presenterades våren 2018 konstateras att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".¹ Något som fortfarande, år 2020 är aktuellt att beakta.

¹ Konstnär – oavsett villkor?, SOU 2018:23, sid 406

Här i rutan nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning? Hur kan man på andra sätt stödja de yrkesverksamma som vill utvecklas och vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios m m. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och/eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vilka regionöverskridande verksamheter finns och vad har regionen för utvecklingsmål för dessa?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

2 Övergripande synpunkter

KLYS ser mycket positivt på att Region Skåne i sitt förslag till ny kulturplan för perioden 2021-2024 tydligt lyfter fram konstnärligt skapande och vikten av att främja både de professionella kulturskaparnas och arrangörsledens villkor. Vi välkomnar att regionen framhäver konstnärliga framför instrumentella perspektiv på konst och kultur genom att tydligt betona kulturens och konstens egenvärde och frihet i både inledningen och ramverket för planen. KLYS sätter stort värde på att både kulturens egenvärde och konstnärligt skapande är del av regionens särskilda principer respektive prioriteringar för planperioden.

Kulturplanens struktur

Region Skånes kulturplan är välskriven och till synes väl förankrad i relevanta regionala strategidokument och kulturpolitiska mål på både regional och nationell nivå. Emellertid sticker planen i sin konstruktion ut strukturmässigt i vissa avseenden jämfört med andra regionala kulturplaner som vi yttrat oss över genom åren. För att vara en flerårig kulturplan för landets tredje största region är detta ett förhållandevis tunt dokument, till stora delar nulägesredovisande och avsevärt sparsmakat när det gäller avsnitten om verksamhetsområdena och vad regionen avser att göra mer konkret i sak inom varje konstområde under planerperioden.

Även om regionens övergripande viljeinriktningar för planperioden signalerar och pekar ut en hel del framsynta saker, blir mycket i planen väldigt allmänt hållet, ibland till och med abstrakt med intrycket av att kulturplanen är intet förpliktigande, utan mer av ett visionsdokument än just en plan

På sidan 30 i planen nämns att utvecklingsambitionerna ska resurssättas i en årlig verksamhetsplan. KLYS skulle dock gärna se tydligare skrivningar, även i avsnitten om konstområdena i en sådan här flerårig kulturplan, om vilka insatserna är tänkta att bli, hur de i stora drag ska utformas och i vilka sammanhang de avses kopplas till årliga konkreta handlings- eller verksamhetsplaner.

Jämfört med många andra kulturplaner genomsyras planen i alla fall av en hög konstnärspolitisk ambition. Men det framåtblickande anslaget i Skånes förslag till kulturplan till trots; mycket av texten om regionens kulturella infrastruktur blir i KLYS ögon mer av svepande verksamhetsbeskrivningar med kortfattat upprästande av fakta än en text som beskriver planering av regionens verksamhetsutveckling.

Verksamhetsområdena i planen

Samtliga konst- och kulturområden som är centrala för KLYS finns med i planen. KLYS ser positivt på att *litteratur* ihop med *serier* är ett eget verksamhetsområde självständigt från biblioteksverksamheten. Vi noterar att skrivningar om slöjd/hemslöjd inte alls förekommer i Skånes kulturplan, vilket är aningen anmärkningsvärt, då de flesta regionala kulturplaner har med detta område.

Beträffande konstformer som ligger utanför samverkansmodellens förordning finner vi det positivt att regionen så tydligt lyfter fram *dataspel* och *spelutveckling* i kulturplanen. I KLYS ögon vore det dock mer överskådligt och logiskt om skrivningarna om spel och film skiljs åt och redovisas i olika avsnitt, eftersom film som konstområde skiljer sig från spelkulturen i många sakfrågor.

En strukturmässigt anmärkningsvärd sak är att avsnittet *Kulturella och kreativa näringar* (s. 27) är placerat i kulturplanens del 5 om verksamhetsområden. KLYS ser hellre att detta avsnitt flyttas och placeras vid sidan av de mer strukturellt övergripande avsnitten i planen, såsom *Digital utveckling*, eftersom kulturella och kreativa näringar i sig inte bör jämföras med och definieras som ett eget verksamhetsområde liksom scenkonst, film, bibliotek etc, då dessa konstområden ju omfattas av begreppet kulturella och kreativa näringar.

Kommunerna

Liksom många andra regioner i landet har Region Skåne en hel del utmaningar när det gäller att upprätthålla en fungerande kulturell infrastruktur och ett kvalitativt kulturliv som omfattar och gör sig gällande i samtliga kommuner, stora som små, resursstarka som resurssvaga. Därför skulle KLYS gärna se tydligare skrivningar i kulturplanen som understryker vikten av bättre samverkan mellan kommuner och region, och att mindre kommuner ska med i det övergripande regionala kulturutvecklingsarbetet även när det gäller professionell kultur och konst. **Vi undrar: Kan man tänka sig ett formellt införande av någon form av lägstanivå för kommunala kultursatsningar som fastslås regionalt?**

KLYS kommentar och förslag:

- Positivt att planen signalerar en konstnärspolitisk medvetenhet och styrka genom att kulturens egenvärde och konstnärligt skapande så tydligt lyfts fram som utvecklingsområde.
- KLYS saknar samlande utvecklingspunkter i avsnitten om verksamhetsområdena. De viljeyttringar regionen listar under utvecklingsområden är vaga och bör konkretiseras något.
- KLYS ser gärna utvecklade skrivningar om hur regionen avser att samverka med kommunerna.
- Skrivningarna om *spelkultur* bör separeras från filmavsnittet och ges ett eget avsnitt.
- Avsnittet om kulturella och kreativa näringar bör ej ses som ett eget verksamhetsområde, utan som mer övergripande flyttas från planens del 5 och placeras i en annan del av kulturplanen.

3 Begrepp och definitioner

KLYS förespråkar generellt i regionala kulturplaner användningen av begreppet *professionell* (eller *yrkesverksam*) *kulturskapare* för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Vidare förespråkar KLYS, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet *konstnär* – när det används – betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnär*.

KLYS värdesätter Region Skånes tydlighet kring att i kulturplanen skilja på professionella och icke-professionella (ideellt verksamma, hobbyverksamma) kulturskapare. Vi välkomnar hur denna kulturplan är genomgående konsekvent i begreppsanvändningen när det gäller skrivningar som handlar om de professionella kulturskaparna. På två ställen förekommer ordet *kulturarbetare*; detta är inte fel i sig, men KLYS ser gärna att det på sidan 29 för regelmässighetens skull byts ut mot *kulturskapare*. På sidan 28 förekommer ordet *konstutövare* – detta begrepp är diffust och bör bytas ut till *kulturskapare*.

Kulturell mångfald

KLYS välkomnar dels regionens kulturpolitiska mål på sidan 8 om att fler människor ska ”ha tillgång till ett brett och varierat utbud och en mångfald av berättelser”, dels avsiktsformuleringen på sidan 12 om att regionen vill ”Främja en bredd av kulturformer och en mångfald av uttryck och berättelser”. Begreppet mångfald kopplas i dessa skrivningar dock främst till kulturellt deltagande, inkluderingsfrågor och etnisk/kulturell mångfald.

KLYS ser gärna att Skånes kulturplan kompletteras med specifika, samlade skrivningar om främjandearbete för *kulturell och konstnärlig mångfald*, och hur regionen under planperioden avser att arbeta praktiskt för att upprätthålla en bredd och variation i det samlade konstnärliga utbudet i regionen, samt hur goda förutsättningar för alla konstområden (även de mindre publika) ska kunna utvecklas. (Jfr Unescos konvention till skydd för kulturell mångfald, som Sverige och EU anslutit sig till, och som också har bäring på den regionala nivån.)

Konstens/kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet

KLYS välkomnar att Region Skåne lyfter begreppet *konstens/kulturens egenvärde*, både som planövergripande princip och i flera olika skrivningar i planen, och hur egenvärdet i denna kulturplan befästs och med emfas avses värnas.

Även om KLYS hellre använder det gängse begreppet *konstnärlig frihet* välkomnar vi att begreppet *konstens frihet* lyfts både i planens inledning (s. 4) och i de kulturpolitiska utgångspunkterna för planen på sidan 7. Vi sätter stort värde på att regionen på sidorna 13 och 14 omnämner och betonar vikten av att värna konstnärlig frihet, men kanske kunde planen kompletteras med skrivningar som tydliggör innebörden av konstnärlig frihet i det regionala kulturutvecklingsarbetet med verksamhetsområdena, samt kopplingen mellan konstens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet. I det sammanhanget kan distinktionen mellan amatör- och professionell kultur belysas.

KLYS välkomnar att *konstnärlig kvalitet* lyfts fram i flera olika avsnitt i planen, och att kvalitetsbegreppet tydligt poängteras som avhängigt goda villkor för kulturskapare, samt att begreppet kopplas så konkret till konstnärligt skapande, som ju är en av regionens fem strategiska prioriteringar (s. 10) för regionens kulturpolitik under planperioden. Men även om ordet *kvalitet* är flitigt förekommande i denna kulturplan är det viktigt att det inte bara blir ett välklingande ord i skrift utan konkret innebörd i kulturutvecklingsarbetet i realiteten. Kanske kunde regionen redogöra för sin syn på kvalitet kopplat till de kulturpolitiska målen och konstens egenvärde och frihet enligt vårt förslag ovan?

KLYS kommentar och förslag:

- Bra begrepps användning i planen gällande yrkesverksamma/professionella kulturskapare. Men korrigerar vissa ord enligt ovan så att det blir konsekvent i hela planen.
- Komplettera planen med samlade skrivningar om begreppet *kulturell mångfald* och hur regionen övergripande ska främja förutsättningarna för samtliga konstområden i praktiken.
- Koppla i skrivningarna gärna *konstens egenvärde* och hur regionen mer fördjupat ser på *konstnärlig kvalitet* och frihet till det nationella kulturpolitiska målet om att främja kvalitet och förnyelse.

4 Samråd med professionella kulturskapare

I kulturplanens kapitel 7 på sidan 32 står det: "Regional kulturplan för Skåne 2021-2024 har tagits fram i samverkan med kommunerna i Skåne och i samråd med det professionella kulturlivet och det civila samhället."

KLYS noterar att orden *dialog* och *samverkan* är flitigt förekommande i Region Skånes förslag till ny kulturplan. Dock ser KLYS, både långsiktigt och i närtid, strukturmässiga brister i regionens samverkans- och dialogprocesserna inför framtagandet av förslag till ny kulturplan för perioden 2021-2024. För en god transparens i en offentligt finansierad verksamhet bör regionen i planen redogöra utförligare för vilka dialogprocesser som genomförts; med vem och när.

Kravet på samråd med det professionella kulturlivet kan inte sägas ha uppfyllts helt och fullt inför denna remissprocess, då remisskonferensen ställdes in pga. sjukdom. Att remissperioden förlängdes i 11 dagar kan inte anses vara en tillräcklig kompensation. Regionen behöver säkra att det finns ett alternativ om den regionala remisskonferensen behöver ställas in eller skjutas upp (utöver den generella möjligheten att lämna skriftliga yttranden).

Att ta tillvara professionens kompetens

I kulturplanens avsnitt 4.2 Samverkan på sidan 21 står det: "För att nå de kulturpolitiska målen om ett rikt konst- och kulturliv av hög kvalitet med både bredd och spets i hela Skåne är det även viktigt att utveckla formerna för samverkan mellan kulturlivets organisationer och kommunerna så att professionens kompetens tas tillvara."

Och i samma avsnitt står det:

"Den idéburna sektorn är en viktig resurs för ett långsiktigt hållbart Skåne och för kulturutvecklingen i regionen. Med tydliga och ändamålsenliga former för en kontinuerlig dialog skapas förutsättningar för erfarenhetsutbyte, gemensam kunskapsdelning och ett bättre resursutnyttjande."

Om nu "professionens kompetens" ska "tas tillvara" ställer sig KLYS frågan varför enbart "kulturlivets organisationer" och inte även professionella kulturskapare och det fria kulturlivets yrkesverksamma nämns i skrivningen ovan. Varför definierar regionen så tydligt vikten av dialog med den idéburna sektorn, **men inte på motsvarande vis** vikten av dialog med professionella kulturskapare och det fria professionella kulturlivets aktörer?

KLYS förslag på regionala dialogformer med kulturskapare

Region Skånes kulturnämnd har i denna remissprocess ställt följande fråga till remissinstanserna:

Samverkan är viktig i genomförandet av kulturplanen. Har ni förslag på förändring av formerna för er dialog med Region Skåne under nästa planperiod?

KLYS svar på frågan ovan är **ja**. Nedan i detta avsnitt följer en beskrivning av KLYS förslag. KLYS ser fram emot den översyn av kulturnämndens mötesplatser och dialogformer som nämns i denna remissutgåva av planens kapitel 7, och som planeras implementeras under 2020. KLYS betonar starkt vikten av att samverka och samråd gällande den regionala kulturplanens både innehåll och implementering sker med företrädare för professionella kulturskapare verksamma inom samtliga konstområden i Skåne.

Enligt kultursamverkansmodellens förordning ska de regionala kulturplanerna tas fram "efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället". Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar dock för att dialoger sker i formaliserad, gärna **konstområdesövergripande** form, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare från alla konstområden i en samlad och samstämmig löpande dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning. Under 2017 undersökte vi det regionala samrådsarbetet med kulturskapare i landet och lanserade en s k samrådsguide med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan² samt bilaga till detta yttrande.

KLYS verkar också för att samråden, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvoderas för varje möte. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer i samarbete med våra medlemsorganisationer. Se vår broschyr *Att ta betalt*³. När det gäller konsult/expertuppdrag t ex för deltagande i regionala samråd, har KLYS justerat upp arvodet fr.o.m. 1 januari 2018, eftersom den tidigare relativt låga arvodesnivån legat still i drygt fem år.

Region Skånes referensgrupp för det fria kulturlivet

KLYS har värdesatt att Region Skåne genom åren haft en aktiv konstområdesövergripande referensgrupp för regionens fria kulturliv, som regionens kulturförvaltning och kulturnämnd tagit inspel ifrån. Men vi undrar om denna referensgrupp är fulltalig och aktiv och påverkande i dialogarbetet, och om inte något av detta i så fall borde nämnas i kulturplanen i t ex avsnittet 7.1 om samverka och samråd på sidan 33?

En konstområdesövergripande referensgrupp bidrar inte enbart till dialogarbetet i sig, utan kan också som nätverk fungera som en löpande expertinstans med konstnärliga specialistkompetenser för att bevaka och värna om de yrkesverksamma kulturskaparnas specifika villkor i regionens kulturliv. **Behovet av en sådan form av initierad samrådsgrupp torde öka under planperioden i och med regionens uttalade ambitioner om att lyfta kulturens egenvärde, konstnärligt skapande och bättre villkor för professionella kulturskapare samt ökad samverka mellan olika aktörer och nivåer i kulturlivet i Skåne.**

KLYS betonar vikten av att en representant för ett konstområde ska vara erkänt yrkesverksam. Vi ser gärna att en dialogrepresentant för ett konstområde är medlem i någon av KLYS medlemsorganisationer – något som borgar för professionalism och insyn i kultur- och konstnärspolitiska strukturer, både nationellt och regionalt, inom respektive konstområde.

Generellt när det gäller regionala kulturskaparsamråd vill KLYS understryka att det är viktigt att dialoggruppen omfattar och representerar dels kulturskapare från det s k fria kulturlivet, dels anställda vid kulturinstitutioner i regionen, och om möjligt även sådana som kombinerar dessa verksamhets-

² http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf

³ <http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/Att-ta-betalt-2019.pdf>

former. Det är olyckligt om de institutionsanställda kulturskaparnas erfarenheter och synpunkter inte skulle komma fram på grund av obalans i representationen i kulturskapardialogerna, dvs. om vissa kulturskapare i regionen får egen direktrepresentation och dialog, medan institutionsanställda, oavsett anställningsform, kanske bara representeras kollektivt via någon person på ledningsnivå.

KLYS understryker vikten av att regionen beaktar denna problematik och agerar för att lyfta *samtliga* professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

KLYS kommentar och förslag:

- Regionen bör i planen redogöra utförligare för vilka dialogprocesser som genomförts; med vem och när.
- Är Region Skånes referensgrupp för kulturlivet aktiv? Har den varit involverad i kulturplanens framtagande? I så fall bör detta nämnas i planen.
- Dialoger med professionella kulturskapare och det fria kulturlivet bör inte enbart göras konstområdesspecifikt, utan även omfatta en konstområdesövergripande, initierad referensgrupp med enskilda yrkesverksamma kulturskapare som representanter för sina yrkesgrupper inom respektive konstområde.
- Kulturskaparsamråden bör vara öppna för representation från alla professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.
- Representanter för konstområden i dialogerna bör vara medlemmar i KLYS-organisationer.
- Ta hjälp av *KLYS samrådsguide*, eller kontakta KLYS kansli vid behov av stöd och råd i dialogarbetet med regionens professionella kulturliv.

5 Kulturplanens kulturpolitiska utgångspunkter och mål

KLYS välkomnar hur Region Skånes förslag till ny kulturplan på ett överskådligt vis strukturerar upp och redogör för kulturpolitiska utgångspunkter och mål, och hur kulturplanen förhåller sig till det övergripande regionala utvecklingsarbetet, den regionala utvecklingsstrategin och internationella perspektiv med Agenda 2030.

KLYS ser mycket positivt på alla de tre vägledande principerna för kulturplanen (kulturens egenvärde, kulturens demokratiska grund, kulturens kraft i samhällsbygget), men fäster extra vikt vid den första.

När det gäller kulturplanens fem tvärgående utvecklingsområden, som är gemensamma för hela sektorn, är samtliga självfallet viktiga i en välfungerande kulturell infrastruktur, men i ett konstnärligt perspektiv värdesätter KLYS särskilt att Region Skåne under planperioden avser att prioritera *Konstnärligt skapande* samt *Kulturens rum och platser*.

I den partienkät⁴ som Konstnärernas Riksorganisation och andra bild- och formorganisationer gjorde inför valet 2018 svarade samtliga riksdagspartier och F! "ja" på frågan om "svensk kulturpolitik ska följa maktdelningsprincipen om att politiker beslutar om storleken på anslagen men inte över det konstnärliga innehållet". Detta är en central del av *principen om armlängds avstånd*. Det är också värt att notera att alla riksdagspartier anser att kulturområdet är en självklar del av välfärden och att samhället därför ska erbjuda medborgarna kulturverksamhet av *hög kvalitet*. Samtliga partier bekräftar även att man ska ha tillgång till ett mångfacetterat kulturutbud oavsett var man bor i landet.

⁴ http://kulturvalet.se/Kulturvalet2018_partienkat-komplettsvar_13fragor.pdf

Principen om armlängds avstånd

KLYS välkomnar att Region Skåne i kulturplanen försäkrar att regionens kulturpolitik ska grunda sig på *principen om armlängds avstånd*, samt att *kulturens egenvärde* är centralt. Vi skulle emellertid föreslå att denna så viktiga princip lyfts fram tydligare, och då gärna i ett eget rubricerat avsnitt i kulturplanen, så att den inte riskerar att framstå som en bisats i sammanhangen. I nuvarande skrivningar påtalas principen enbart i förbigående på sidan 7 under rubriken "Kulturens egenvärde".

Armlängds avståndsprincipen ser vi som en grundbult i kulturpolitiken på alla nivåer för att upprätthålla den konstnärliga friheten i det professionella kulturlivet. **I anslutning till redogörelser för principen ser vi också gärna en beskrivning av om regionen använder sig av oberoende konstnärligt sakkunniga i bedömningar och beslut om allehanda stöd till konst och kultur i regionen.** Det är även önskvärt att det i planen redogörs för hur regionen i praktiken avser att arbeta för att upprätthålla principen. Omfattar principen även tjänstepersonsnivån på regionala förvaltningar? Och i så fall hur?

KLYS vill påminna om vikten av att regionens kommuner antar samma princip i sitt kulturutvecklingsarbete, och att regionens kulturförvaltning bör verka för detta i sitt löpande arbete.

Kulturens egenvärde och konstnärlig kvalitet

I ovan nämnda partienkät svarar samtliga riksdagspartier och FI "ja" på frågan om kulturen har ett egenvärde som gör att offentliga kulturanslag inte behöver motiveras med andra politiska syften. Partierna är alltså överens om att kulturen i sig är målet. När konsten får vara fri skapas även förutsättningar för mervärden inom andra områden. Det är som vi ovan påtalat högst positivt att Region Skåne i denna anda lyfter begreppet *konstens/kulturens egenvärde* i flera olika skrivningar och hur egenvärdet i denna kulturplan befästs och värnas i relation till regional utveckling överlag.

KLYS finner det värdefullt att en region på detta vis fjärrar sig från en instrumentell syn på kultur och konst. Kanske kunde dock planen som sagt tjäna på att ha ett specifikt rubricerat avsnitt som samlat belyser regionens syn på kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet och distinktionen mellan amatör- och professionell kultur.

Har Region Skåne någon kvalitetsfrämjande policy för sin regionala kulturpolitik? Som nämns ovan i avsnitt 3 ser vi hur framsynt *konstnärlig kvalitet* poängteras i planen. KLYS skulle dock gärna se mer utvecklade skrivningar om regionen har ett strukturellt övergripande arbete för att främja konstnärlig kvalitet och hur den regionala kulturutvecklingen relaterar till det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.

I anslutning till utförligare redogörelser för kulturens eller konstens egenvärde samt kvalitetsbegreppet vore det önskvärt om regionen också tydliggör sin syn på hur kvalitetsbegreppet relaterar till instrumentella aspekter på kulturen, och hur man avser att arbeta under planperioden för att upprätthålla kulturens egenvärde och konstnärlig kvalitet i relation till nyttoaspekter på kultur och konkret i regionens satsningar på kulturella och kreativa näringar.

KLYS välkomnar som nämns ovan att begreppet *konstnärlig frihet* lyfts i planen. Vi ser också gärna att planen kompletteras med skrivningar som tydliggör innebörden av konstnärlig frihet i det regionala kulturutvecklingsarbetet, samt kopplingen mellan konstens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet. I sammanhanget bör distinktionen mellan amatör- och professionell kultur belysas.

KLYS kommentar och förslag:

- KLYS välkomnar att *principen om armlängds avstånd* lyfts, men ser gärna att detta framhävs tydligare genom en redogörelse för principen under egen rubrik i planen.
- Har regionen någon kvalitetsfrämjande policy för sin regionala kulturpolitik?

- Hur är kopplingen mellan den regionala kulturutvecklingen och det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse? KLYS ser gärna skrivningar om detta.
- Fördjupa gärna skrivningarna om regionens syn på relationen mellan kulturens egenvärde och instrumentella perspektiv på kultur. Koppla gärna konstnärlig frihet till detta.

6 Kulturskarpares villkor och regional konstnärspolitik

Region Skåne presenterar en konstnärspolitiskt ambitiös kulturplan. KLYS välkomnar varmt att regionen ger konstnärspolitiken relativt stor plats i avsnittet om utvecklingsområden. Region Skåne tycks ha tagit till sig ordagrant av det vi citerar inledningsvis från regeringens konstnärspolitiska utredning: "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".⁵

På sidan 13 i kulturplaneremissen skriver regionen:

"Genom att stärka och förbättra kulturskarpares villkor skapas förutsättningar för konstnärlig frihet och kvalitet."

"Region Skåne ska vara en förebild med goda förutsättningar för professionellt konstnärligt skapande."

Dessa skrivningar slår an tonen för regionens höga konstnärspolitiska ambitioner för planperioden och en av de uttalade viljeinriktningarna för regionen är: "Stärka konstnärlig produktion i hela Skåne" (s. 13). KLYS finner som sagt detta mycket positivt och ser fram emot hur Region Skåne kommer att utveckla sitt regionala kulturpolitiska arbete och trycka extra på utvecklingsarbetet med just de konstnärspolitiska perspektiven på kulturutvecklingen i stort och specifikt inom respektive verksamhetsområde i regionen under perioden 2021-2024.

Som nämndes i avsnittet 5 ovan sätter Region Skånes kulturplan fokus på tvärgående utvecklingsarbete och pekar ut fem prioriterade områden, där *Konstnärligt skapande* och *Kulturens rum och platser* är de två utpekade områden som KLYS välkomnar särskilt. Men även punkten *Digital utveckling* är av stort intresse för KLYS medlemsorganisationer. Hur regionen avser att använda digitaliseringens möjligheter för att utveckla den regionala kulturella infrastrukturen, och värna om och utveckla konstnärspolitiska perspektiv inom kulturpolitiken. KLYS synpunkter om det digitala utvecklas ytterligare nedan.

Skånes kulturplan kunde enligt KLYS mening gärna i några skrivningar nämna själva ordet *konstnärspolitik*, det vill säga villkoren för professionella kulturskarpare inom hela det konstnärliga fältet, gärna i prioriteringen om konstnärligt skapande i sig och/eller i rubriken för denna prioritering.

Det enda som i KLYS ögon blir konstnärspolitiskt sett negativt i detta förslag till kulturplan är att avsnitten om verksamhetsområdena inte framstår som särskilt tydligt kopplade till utvecklingsområdena och de övergripande förslagen. Under respektive konstområde redogörs inte särskilt mycket i sak om vad regionen planerar att göra under planperioden när det gäller att implementera avsikterna som listas inom kulturplanens fem prioriteringar. KLYS saknar sådant i planen som konkreta upplysningar inom respektive konstområde om hur regionen i sak hanterar utveckling av de olika delarna av den regionala kulturella infrastrukturen i Skåne, och riktlinjer som gäller yrkesvillkoren för professionella kulturskarpare, t ex MU-avtal inom bild och form samt författares och andra kulturskarpargrupper ersättningar. Dessa synpunkter utvecklas nedan i detta avsnitt.

⁵ *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

Gränsdragningar mellan professionella och amatörer

KLYS hade överlag som sagt gärna sett mer konkretiseringar kring regionens arbete för att främja konstnärlig kvalitet, och kring konstnärspolitiska incitament för en hållbar regional kulturpolitik, där de yrkesverksamma kulturskaparna är utgångspunkten för goda förutsättningar för vidgat deltagande, amatörkultur- och ideellt drivet kulturlivs utveckling i kommunerna och lokalsamhällena.

Liksom regeringens konstnärspolitiska utredning betonar, menar KLYS att professionella kulturskapare med erfarenheter och kunskaper från sina yrken har avgörande betydelse för konst- och kulturlivets utveckling i en region. Professionell konst och kultur är ofta utgångspunkt och förebild för amatörverksamheter och ideella krafter och initiativ. De yrkesverksamma kan fungera som draglok, katalysatorer och fortbildare i föreningslivet och för medborgarna överlag i kulturlivet.

KLYS ser långsiktigt en generell fara i regionerna att ett motsatsförhållande kan uppstå mellan ideellt driven och professionell kultur, och att ekonomiska hänseenden tenderar att styra den regionala politiken mot kostnadseffektiva lösningar, där föreningsverksamhet och ideell kultur ibland stimuleras mer än professionell kulturutveckling. Risken tror vi är störst i gles- och landsbygd och i kommuner med mindre resurser och kompetens. I detta avseende ser vi trots allt positivt på hur Region Skåne i detta förslag till ny kulturplan framhäver professionella kulturutvecklingsinsatser för hela regionen, även utanför tätorterna.

Inventering av kulturskaparna och deras förutsättningar

I Skånes förslag till kulturplan saknar KLYS skrivningar om regionen har gjort några kartläggningar av professionella kulturskapare i regionen inom olika konstområden. Alternativt skrivningar om förslag om att under planperioden mer samlat kartlägga och inventera professionella kulturskapare inom olika konstområden och förutsättningarna att vara yrkesverksam i regionen. Inom konstområden där det inte redan gjorts rekommenderar KLYS att det görs en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma inom varje konstart, och vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna, samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar.

En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en välförankrad och utvecklad regional konstnärspolitik under planperioden, som inger förtroende hos alla inblandade parter. Denna kartläggning bör naturligtvis jämkas med en eventuell kartläggning av regionens kulturella och kreativa näringar, som skulle bilda ett heltäckande underlag för den regionala kulturpolitikens företrädare. En regional kartläggning kan med fördel ta sin utgångspunkt i regeringens konstnärspolitiska utredning.

Kulturskapers ekonomiska villkor och upphovsrätt

I kulturplanens avsnitt 3.2 på sidan 13 står det: "För att konstnärer och kulturskapare ska kunna verka professionellt och försörja sig på sin yrkesutövning måste kulturpolitiken samspela med insatser från andra politikområden i frågor som bland annat rör upphovsrätt, arbetsmarknad och socialförsäkringar."

KLYS välkomnar som sagt regionens särskilda prioritering om att under kommande kulturplanepperiod utveckla förutsättningarna för konstnärligt skapande och att värna kulturens egenvärde och hög konstnärlig kvalitet, samt att utveckla regionens kulturella infrastruktur i bred samverkan. Risken finns dock att ambitionerna som presenteras i detta förslag till kulturplan är för allmänt hållna och kan kvarstå som regionala viljeinriktningar snarare än konkreta insatser i praktiken inom respektive verksamhetsområde. Eftersom verksamhetsområdena i detta förslag till kulturplan är ytterst kortfattade när det gäller regionens konstnärspolitiska målsättningar i sak, ser vi därför fram emot att ta del av konkretiseringar i regionens årliga handlings-/verksamhetsplaner.

Det är väldigt positivt att Region Skåne i sin plan så tydligt poängterar vikten av samspel med insatser på andra politikområden. Men KLYS noterar att ord som *kollektivavtal*, *arvoden* och *ersättningar* helt lyser med sin frånvaro i detta förslag till kulturplan. Rent specifikt saknar KLYS exempelvis skrivningar som poängterar vikten av att följa MU-avtalet inom bild- och formområdet.

KLYS ser helst att regionen kompletterar planen med skrivningar som konkret betonar sådant som är grundläggande för att professionella kulturskapare kan leva på sin yrkesverksamhet i Skåne; t ex att kollektivavtal och andra avtal ska följas. I planen kan det hänvisas till KLYS och KLYS-organisationernas riktlinjer för sina medlemmar; t.ex. Författarförbundets arvodesrekommendationer, Musikerförbundets tariffer och Konstnärernas Riksorganisations redogörelser för MU-avtalet och enprocentsregeln. Region Skåne bör i sin kulturplan även informera att ersättningar ska följa gällande kollektivavtalsnivåer, även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa.

Möjligen kan det i kulturplanen också vara värt att nämna att regionen bör beakta frågan om kollektivavtal när man delar ut anslag till professionella aktörer. KLYS finner det också önskvärt att regionen i sin plan formulerar vilka ekonomiska ambitioner man har för att uppnå detta.

KLYS värdesätter att Skånes kulturplan tydligt lyfter *upphovsrätten* för konstnärliga verk på två ställen i planen (s. 13 och 32). Vi saknar dock skrivningar som konkret uttalar en formell ambition om att värna upphovsrätten i all offentligt arrangerad kultur under planperioden och framgent. Planen kunde tjäna på att kompletteras med ytterligare redogörelser för regionens syn på upphovsrättsliga frågor och upphovspersoners förutsättningar i kulturlivet, särskilt i avsnittet *Digital utveckling* (s. 18-19) med tanke på regionens framsynta digitaliseringsplaner av olika slag när det gäller kultur och konst (jfr vad vi skriver i avsnittet "Digitalisering och upphovsrätt" nedan).

Kulturskapers arbetsmiljö

Ingen yrkesverksam kulturskapare ska gå sönder på jobbet. Många gånger är kulturskapare anlitade eller inhyrda för att genomföra ett specifikt arbete eller finnas på en viss plats vid ett visst tillfälle i den offentligt arrangerade kulturen. Då är det viktigt att de har en trygg arbetsmiljö. Hos t ex scenarbetare på konserter och musikturnéer är det inte ovanligt med bristfälliga loger, arbetstider, och mycket annat. För denna sak är det viktigt att Region Skåne i sin kulturplan uppmärksammar att även regionalt anlitade kulturskapare på alla nivåer i kulturverksamheter har rätt till en god arbetsmiljö.

Kompetensutveckling för kulturskapare

Ordet *kompetensutveckling* förekommer i Skånes kulturplan i avsnitten om bild och form (s. 24) och litteratur (s. 28). KLYS värdesätter skrivningarna i sig, men saknar i planen en samlad, mer utförlig redogörelse för regionens syn på kompetensutvecklingsfrågor gällande de yrkesverksamma kulturskaparna i Skåne. KLYS efterlyser ett tydligt grepp av regionen, med konkretiseringar av hur Region Skåne både under planperioden och långsiktigt avser att hantera allehanda kompetensutveckling för kulturskapare som är bosatta och verksamma i regionen.

Det vore översiktligt bra för läsaren om kompetensutveckling sätts som en egen underrubrik i ett särskilt avsnitt om de professionella kulturskaparnas villkor, och att det där samlat redogörs för samtliga insatser gällande kompetensutveckling för yrkesverksamma kulturskapare inom alla konstområden.

Planen bör tydliggöra vikten av kompetenshöjande insatser och eventuella planer på att kulturaktörer med regionalt uppdrag ska ansvara för detta inom respektive område. Här hoppas KLYS att regionens årliga handlingsplaner av olika slag ska konkretisera insatserna framöver. Alternativt kan det i planen även nämnas om befintliga planer inom olika konstområden (t ex den för litteratur och serier) redan har

konkretiserat insatser för kompetensutveckling, och i så fall hur detta är tänkt att kopplas till den kommande 4-åriga kulturplaneperioden.

Konstnärlig residensverksamhet

KLYS överraskas av att *konstnärlig residensverksamhet* inte nämns alls i Region Skånes kulturplan. *Konstnärsresidens* är ett så vedertaget begrepp för verksamheter för professionella kulturskapare som förekommer i stort sett i samtliga regioner i landet för att öka den professionella konstnärliga närvaron i regionen och stimulera till konstnärlig utveckling och ökat utbyte nationellt och internationellt. **KLYS undrar om Skåne under kommande planperiod inte har någon som helst ambition att utveckla former för konstnärsresidens inom något konstområde, eller om detta helt enkelt glömts bort att nämnas i remissversionen?**

Om några konstnärsresidens planeras vore det önskvärt med närmare skrivningar i kulturplanen om vilka konstområden det gäller, samt kring vad regionen avser att göra mer samlat och konkret under planperioden för residensen, t ex när det gäller samverkan mellan både de regionala kulturinstitutionerna och det fria professionella kulturlivet i regionen, samt inom regionsamverkan Syd.

Kulturella och kreativa näringar

En viljeformulering från Region Skåne under kulturplanens prioritering om konstnärligt skapande är: "Stärka samspelet mellan stödstrukturer för näringsliv och kultur" (s. 15). Men vad innebär det här i praktiken? Kunskapsbyggande och utbyte är bra, men det bör inte komma några krav på delfinansiering från näringslivet.

Regionen specificerar ovan nämnda viljeformulering med bl a: "Region Skåne ska vara en förebild med goda förutsättningar för professionellt konstnärligt skapande och kreativa designprocesser." (s. 15)

KLYS saknar i planen mer utförliga redogörelser för hur regionen ser på professionella kulturskapares koppling till kulturella och kreativa näringar (KKN). Det vore önskvärt om avsnittet om KKN förtydligas i sak och kopplas till skrivningarna under utvecklingsområdena och prioriteringen om konstnärligt skapande, där det står att läsa en del om KKN. De olika skrivningarna/avsnitten om KKN på sidorna 15 och 27 i nuvarande förslag till kulturplan är osammanhängande. Avsnittet om KKN på sidan 27 borde, som vi ovan i detta yttrande redan påpekat, flyttas då det inte bör jämföras med konstområdena i sak.

KLYS sätter stort värde på regionens konstnärspolitiska perspektiv i planen, men det vore önskvärt att i ännu högre grad tydliggöra synergier mellan satsningar på professionella kulturskapare och kultureller näringar (KKN) i regionen.

Professionella kulturskapare utgör kärnan i kulturella och kreativa näringar. Vi skulle i Region Skånes kulturplan gärna läsa mer om hur planprioriteringen *konstnärligt skapande* relaterar till andra politikområden och näringar, och till regionens generella utvecklingsarbete kring kulturella och kreativa näringar, samt om balansen mellan instrumentella och konstnärliga aspekter på kulturlivet. Planerar regionen för KKN-samverkan med/mellan kulturella noder, kulturinkubatorer eller konstnärsresidens? Finns det interkommunala, interregionala eller nationella samarbeten inom KKN-sektorn som är värda att nämna i planen?

KLYS tycker generellt att det behövs en bättre definition av kulturella och kreativa näringar i planen. Inom KLYS föredrar vi begreppet den "kulturella och kreativa sektorn". Inom EU brukar till exempel Eurostats definition lyftas fram:

"alla sektorer vars verksamhet bygger på kulturella värden och/eller konstnärliga och andra kreativa uttryck, oavsett om den verksamheten är marknadsorienterad eller inte, oavsett vilken struktur som genomför den och oavsett hur den strukturen är finansierad. I verksamheten ingår utveckling, skapande,

produktion, spridning och bevarande av varor och tjänster som förkroppsligar kulturella, konstnärliga eller andra kreativa uttryck samt närliggande funktioner som utbildning eller förvaltning. I de kulturella och kreativa sektorerna ingår bland annat arkitektur, arkiv, bibliotek och museer, konsthantverk, det audiovisuella området (detta inkluderar film, television, dataspel och multimedia), materiellt och immateriellt kulturarv, design, festivaler, musik, litteratur, scenkonst, förlagsverksamhet, radio och bildkonst.”⁶

Digitalisering och upphovsrätt

KLYS välkomnar att digitalisering är ett särskilt uppmärksammat fält i kulturplanen (s. 19-20) med en rad viljeinriktningar från regionen som lyfter olika aspekter på digital utveckling inom konst och kultur. KLYS saknar dock skrivningar som lyfter digitaliseringen något mer konstruktivt och ingående i relation till konstområdena, bl a när det gäller satsningar inom verksamhetsområdet **film**. Dokumentet kunde dessutom tjäna på en fördjupning om hur kultur- och konstnärspolitiken ska hantera utvecklingsfrågor kring digitalisering rent konkret i regionen under planperioden. Hur relaterar Skånes regionala konstnärspolitiska prioritering om att värna och utveckla konstnärligt skapande till digitalisering och en generell övergripande regional digitaliseringsstrategi i Skåne?

Hur avser regionen att arbeta för att utveckla kopplingen mellan kulturskaparyrken och den digitala tekniken? Det vore på sin plats i en regional kulturplan att vara tydligare med hur regionen ser på det faktum att digitaliseringen påverkar de professionella kulturskaparnas villkor och skapar utmaningar när det gäller *upphovsrätt*, och ersättningar till upphovspersoner. I denna remissversion av kulturplanen nämns inte upphovsrätten alls i avsnittet om digital utveckling (s. 19-20), inte heller i t ex litteraturavsnittet (s. 28) när digitalisering påtalas, något som KLYS menar bör åtgärdas. Digitaliseringen kan dessutom med fördel kopplas till skrivningarna i planen om utveckling av den kulturella och kreativa sektorn (s. 27).

Finns det tankar kring ett övergripande kompetenscentrum för digital utveckling i regionen, eller interregionalt, för att kunna utnyttja den nya tekniken? Att t ex musikkonserter ska kunna sändas vidare till fler än de som har möjlighet att åka till konsertlokalen kräver både kunskap och utrustning som inte alla har. Kommer det att satsas så att teknisk utrustning kan tillhandahållas? I KLYS ögon är detta är en sakfråga som med fördel kan samordnas med närliggande regioner inom ramen för den etablerade regionsamverkan som råder i Sydsverige.

KLYS kommentar och förslag:

- Kartlägg och inventera professionella kulturskapare inom alla konstområden och förutsättningarna att vara yrkesverksam i Skåne. Nämn i planen om andra kartläggningar redan gjorts inom vissa konstområden och kan kopplas till kulturplanen.
- Samla gärna skrivningar om kompetensutveckling för kulturskapare i ett eget avsnitt.
- KLYS saknar skrivningar om konstnärresidens.
- KLYS saknar skrivningar om att värna kulturskapares arbetsmiljö.
- Koppla avsnittet om digital utveckling bättre till konstområdena; hur kulturskaparnas yrken relaterar till regionens digitala satsningar i praktiken. Gärna i ett separat avsnitt om digitalisering.
- Utveckla skrivningar om att värna upphovsrätten där det är relevant, t ex i skrivningar om digitalisering och om kulturskaparnas villkor.

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1295/2013 om inrättande av programmet Kreativa Europa 2014–2020. Kapitel I, Artikel 2.1.

- Utveckla kopplingen mellan avsnittet om konstnärligt skapande och avsnittet om de kulturella och kreativa näringarna (KKN) och hur kulturskaparna och konstnärspolitiken kopplas till dessa. Problematisera gärna relationen mellan konstnärligt skapande och instrumentella perspektiv.

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Scenkonst och musik (avsnitt 5.10, s. 28-29)

KLYS och våra medlemmar Teaterförbundet för scen och film och Symf har följande synpunkter:

Scenkonstavsavsnittet i Region Skånes förslag till ny kulturplan täcker många verksamhetsområden. Scenkonst definieras som "ett samlat begrepp för bland annat teater, dans, cirkus och musikteater" vilket möjliggör att fler uttryck kan ingå (olika typer av performance, m m) – det är bra.

Verksamhetsområdet "Scenkonst och musik" är formulerat nästan likadant som i regionens förra kulturplan. En skillnad är dock att i den förra fanns det en särskild formulering om att utveckla infrastrukturen för dans – nu finns inte det med. Beror detta på att det anses vara genomfört nu och inte längre behöver påtalas särskilt, utan satsas på lika självklart som för teaterverksamheter?

Institutionerna förknippas med kontinuitet och långsiktighet och om det fria kulturlivet står det i kulturplanen att de "bidrar till mångfald och konstnärlig förnyelse" (s. 28), men inget om deras behov av långsiktighet och stabilitet, vilket kan vara en viktig förutsättning för ett kvalitativt konstnärligt skapande. Den här formuleringen kan tolkas som att de fria grupperna främst är ett komplement och därmed är mindre viktiga än de större regionala institutionerna, och att fria grupper främst skulle syssla med enstaka projekt, vilket är olyckligt då det inte ger en sann bild. Samtidigt är regionen tydlig i sina verksamhetsplaner med att verksamhetsstöden till de fria aktörerna är tänkta att vara ett långsiktigt stöd – detta borde därför framgå tydligare i kulturplanen också.

En textupprepning bör åtgärdas i scenkonstavsavsnittet (s. 28): "I Skåne finns ett stort antal institutioner, fria grupper [...]" och "Det finns ett stort antal fria grupper [...]".

Digital utveckling

Det är bra att planen tar upp både nya former för konstnärligt skapande och nya möjligheter att nå och interagera med en publik. Men: "Samtidigt kan möten mellan människor och den fysiska kulturupplevelsen på plats aldrig ersättas fullt ut av digitala lösningar", inte minst med tanke på Coronakrisen är det viktigt att vara medveten om detta och att t ex inte utgå från att allt kan överföras till film – det kräver dessutom extra resurser att göra en professionell inspelning och väcker t ex frågor om upphovsrätt och om publiken är beredd att betala något för att ta del av det. Varning för att ett alltför ensidigt fokus på digitala lösningar kan bli en ursäkt för uteblivna satsningar på live-scenkonst.

Dramatik

KLYS och Teaterförbundet saknar någon skrivning i scenkonstavsavsnittet som lyfter *dramatikeryrket* inom scenkonsten och eventuella satsningar på nyskriven *dramatik*. Det är positivt att dramatiker nämns i planens avsnitt om litteratur och serier, men kulturplanen bör även lyfta detta konstområde i scenkonstavsavsnittet, vilket vi hoppas åtgärdas i slutversionen.

Arrangörsleden

Det är positivt att arrangörsledet lyfts i scenkonstavnittet. Alla regionala satsningar på att stärka arrangörsledet och nå ut i hela regionen inom scenkonsten är viktiga. KLYS finner dock att det inte redovisas några insatsförslag i kulturplanen när det gäller hur Region Skåne har tänkt sig att leva upp till utvecklingsområdet *Kulturens rum och platser* och viljeformuleringen där som lyder: "Främja ett brett kulturutbud av hög kvalitet i hela Skåne" (s. 16).

I en lokal kontext i gles- och landsbygd kan det många gånger vara ideellt verksamma och amatörer som upprätthåller delar av infrastrukturen för scenkonsten, vid sidan av Riksteatern och enstaka kommunala satsningar. I detta avseende är det angeläget att regionen i sin kulturplan tydliggör gränsdragningar mellan vad som är satsningar på professionell scenkonstverksamhet och vad som är amatörverksamheter. Och hur offentliga resurser, både regionala, kommunala och nationella, samordnas och fördelas på bästa sätt för en långsiktighet i regionens professionella scenkonstutveckling.

Musik

I Region Skånes kulturplan står det anmärkningsvärt lite om ett så omfattande konstområde som musik. Det informeras om några få fakta, och arrangörers roll på området påpekas. Det framåtblickande och framsynta i andra delar av planen är i sak till synes inte kopplat till musikbranschen. KLYS ser gärna att regionen utvecklar skrivningarna om musik i slutversionen av sin kulturplan.

I ett avsnitt om musik skulle det vara på sin plats att påminna om att allehanda branschavtal och upphovsrätt ska följas för alla inblandade parter också inom musiklivet. Det gäller inte minst i samband med digital spridning av konst och musik. Jämför vad vi skriver om ekonomiska villkor, digitalisering och upphovsrätt i avsnitt 6 ovan. Även vilka regionala förutsättningar Region Skåne ger för att musiker och scenarbetare ska ha en avtalsenlig och dräglig arbetsmiljö (som vi nämner ovan) bör nämnas i planen.

Det är bra att regionen påtalar vikten av regionsamverkan med övriga Sydsverige. Det är så korta avstånd att det möjliggör att musiker kan bosätta sig över ett bredare geografiskt område vilket medför närhet till professionell kultur för fler, då musiker kan medverka i lokala arrangemang i bostadsort.

KLYS vill i övrigt gällande hela området scenkonst och musik påminna regionen om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten eftersom uppräknings av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

7.2 Bildkonst, form och design (avsnitt 5.2, s. 23-24)

KLYS medlem Konstnärernas Riksorganisation (KRO) företräder 3 300 yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Organisationen arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer. Det ska understrykas att Region Skånes remissplan är visionär och har en inkluderande kulturdriven ton – KLYS och KRO önskar bara att ännu mer fokus låg att säkerställa de professionella bild- och formkonstnärernas sociala och ekonomiska villkor, och att centrala villkor för detta formuleras och redovisas i en flerårig kulturplan som denna.

Region Skåne inleder sin remissversion av kulturplan 2021-2024 med att peka ut de globala målen och Agenda 2030 och specifikt mål 8 som handlar om just anständiga arbetsvillkor. KLYS och KRO menar att ett samhälle som fokuserar på att ge tryggade ekonomiska villkor för sina konstnärer får också ett starkare demokratiskt samhälle, med modiga, fria aktörer. För att säkerställa att kulturen är en

inkluderande värld där människor från socioekonomiskt olika bakgrunder kan ha en framtid krävs likaså goda ekonomiska villkor. Breddad rekrytering förenklas genom tryggare ekonomi helt enkelt.

Prioriterade områden i tider av Covid-19:

- Öka/säkerställ intäkter
- Tidigarelägga planerade inköp av konst
- Utöka budget för inköp av konst
- Omstrukturera bidrag och ge låttnader
- Dra ner på kostnader/hyreslättnader
- Stimulera efterfrågan på konst

Konstnärernas Riksorganisations löpande prioriterade områden är följande, och KLYS och KRO föreslår att Region Skåne skriver in så mycket som möjligt från dessa punkter i sin kulturplan (utöver vad som redan står i remissförslaget):

- Säkerställa att form-, bildkonst- och designverksamheter som får regionalt stöd skäligen ersätter de professionella bild- och formkonstnärer, formgivare och konsthantverkare som engageras i utställningar, panelsamtal, föreläsningar samt andra uppdrag och projekt.
- Genomföra kompetenshöjande insatser gentemot kommunerna kring hur följa MU-avtalet. Skapa handlingsplaner för arbetet med MU-avtal.
- Utveckla stödfunktioner och metodutveckling i dialog med de kommuner som vill stärka sitt arbete med konstnärliga gestaltningar vid om-, ny- och tillbyggnationer. Tänk på att kvalitetsgranska urvalsgrupper inför upphandlingar.
- Ge kompetens- och resurstöd så att kommunerna kan använda metoder och verktyg (så som cultural planning) för att kulturen ska genomsyra samhällsplaneringen, och underlätta för kommuner och privata exploatörer att tillämpa enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar. Stödja kommunerna så att enprocentsregeln kan införas i alla kommuner.
- Arbeta systematiskt med principen om armlängds avstånd i det professionella kulturlivet. Säkerställ att politiken möjliggör konst och att särskilt sakkunniga tjänstepersoner arbetar med de konstnärliga besluten. Inrätta sakråd för fördelning av medel till konstnärer vars medlemmar kontinuerligt roterar, tänk på representation i dessa grupper.
- Arbeta strategiskt i frågan om hot och hat mot konstnärer inom alla områden. Arbeta för att konstnärer inte ska idka självcensur utifrån att institutioner backar kring vissa eventuellt kontroversiella utställningar. Utbilda institutioner i att hantera hot och hat kring utställningar.
- Hjälpa kommunerna säkerställa tillgången adekvata arbetslokaler och ateljéer för konstnärlig verksamhet till kostnader som är rimliga för professionella bild- och formkonstnärer. Det är också utmärkt att inkludera lokaler för kulturella verksamhet i stadsplaneringen.
- Uppmuntra kommunerna att skriva licensavtal med *Bildupphovsrätt i Sverige*.

7.3 Film, spel och rörlig bild (avsnitt 5.3, s. 24-25)

KLYS och våra medlemsorganisationer Oberoende Filmars Förbund (OFF) och Teaterförbundet för scen och film har följande synpunkter gällande kulturplanens avsnitt om film och rörlig bild (s. 24-25): Det är positivt att regionen så tydligt lyfter fram *dataspel* och *spelutveckling* i kulturplanen, men det vore mer överskådligt och logiskt om skrivningarna om spel och film separeras och redovisas i olika avsnitt, eftersom film som konstområde skiljer sig från spelkulturen i många sakfrågor.

Generellt sett finner KLYS, OFF och Teaterförbundet att kulturplanen saknar starkare och mer riktade målsättningar gällande utvecklingen inom filmområdet och hur de yrkesverksamma ska stöttas. Vi håller t ex med om att möjligheter till utväxling mellan film, spel och annan rörlig bild kan bidra till regionens innovativa miljö. Detta behövs dock stöttas genom tillskott i finansiering och kompetenshöjande insatser. Formuleringar kring sådana saknas i denna version av kulturplanen, och bör tillföras i slutversionen.

Region Skånes förslag till kulturplan saknar skrivningar om kontinuitet och långsiktigt stöd till filmbranschen inom talangutveckling och fortbildning. Dessa saker kan vara avgörande för många yrkesverksammas fortbildning, och talangutveckling för ännu ej etablerade filmare är absolut nödvändigt för en tillväxt i filmbranschen.

KLYS, OFF och Teaterförbundet önskar också en tydligare kommentar i kulturplanen om målet att bevara filmfestivalerna som viktiga mötesplatser för regionen. Då internationella beslutsfattare inom filmbranschen regelbundet besöker regionens festivaler, blir dessa mötesplatser mycket viktiga för skånska produktionsbolag för finansiering och positionering på den nationella och internationella marknaden.

Vi anser att det vore lämpligt att kulturplanen lyfte värdet av en transparent och tydlig rekryteringsprocess för de personer som beslutar om finansiering till filmproduktioner regionalt. Vi menar det viktigt att ansvarsposterna i branschen inte är så starkt knutna till en individ på obestämd tid som de är idag. Ett sätt vore att föra in en tidsbegränsning på varje post.

KLYS, OFF och Teaterförbundet vill understryka hur viktigt det är att förstå sambandet mellan det filmkulturella området och den professionella produktionsmiljön. Exempelvis är möjligheterna för barn och ungas filmskapande en grogrund för professionellt filmskapande, men en aktiv professionell bransch är likaledes viktig som inspirationskälla för barn och unga. Det vore därför bra om kulturplanen tydligare lyfte dessa samband och hade mer fokus även på utveckling av den yrkesmässiga produktionsmiljön.

Vi ser gärna att regionen i sin kulturplan tydligare formulerar mål gällande samarbeten mellan regionens skolor, högskolor, studieförbund och myndigheter för att tillgängliggöra film för fler personer som inte har svenska som modersmål och för de grupper som talar nationella minoritetsspråk.

Vi ser gärna att kulturplanen tar fram mål att stötta biograferna genom samarbeten eller strategisk finansiering. Biografen är och bör förbli en viktig mötesplats i hela regionen, inte bara för upphovspersoner utan även för skolbarn, filmfestivalerna, filmstudioföreningar och andra filmverksamheter.

KLYS, OFF och Teaterförbundet vill i detta yttrande passa på att sända en uppmaning till Region Skåne om att formulera tydligare mål vad gäller jämställdhet och mångfald inom det filmkulturella området. Att skapa mångfald och representation på filmduken handlar i grunden om att göra detsamma bakom kameran, att se till en bred representation och jämn könsfördelning framför allt bland nyckelfunktionerna regissör, manusförfattare och producent.

7.4 Litteratur och serier (avsnitt 5.9, s. 27-28)

KLYS och vår medlemsorganisation Författarförbundet välkomnar att "Litteratur och serier" är en egen rubrik i kulturplanen, och att regionen redogör för litteratur som ett eget konstområde självständigt från biblioteksverksamheten. Vi vill understryka vikten av att i en regional kulturplan vara ytterst noga med att hålla på gränserna mellan yrkesverksamma författare, översättare, dramatiker, poeter etc. och en litteraturintresserad allmänhet. Därför kan det vara på sin plats i planens litteraturavsnitt (s. 27-28) att lägga till ordet "yrkesverksamma" i vissa av skrivningarna framför de yrkestitlar som radas upp.

Region Skånes kulturplan utgår från de verksamhetsområden som definieras i den statliga förordningen 2010:2012. Där stadgas hur statsbidrag till regionens kulturverksamhet fördelas. Dessutom definierar regionen Skåne i dialog med kommuner och kulturlivet egna områden som ska utvecklas.

KLYS och Författarförbundet ser positivt på Region Skånes (**kap.1**) strävan efter att stärka kulturens egenvärde, demokratiska grund och kraft i samhällsbygget. Alla har rätt till språket och litteraturen och det demokratiska värdet av ett brett läsfremjande arbete oavsett om man är infödd skåning, hitflyttad, invandrare eller asylsökande. Det är också angeläget att uppmärksamma hela Skånes utveckling till dynamiskt kulturliv med allas möjlighet att delta i och ta del av kulturlivet på samma villkor. Detta är viktigt då det finns en skillnad mellan storstadsregionens och västra Skånes starka utbud av kultur och arbetsmöjligheter för kulturskapare jämfört med förhållandena i de östra och norra delarna av regionen.

I kapitel 3 betonas tvärgående utvecklingsarbete med bland annat delaktighet och medskapande samt konstnärligt skapande.

När det gäller delaktighet och medskapande (**3.1.**) anser KLYS och Författarförbundet att det är positivt att de nationella minoriteterna lyfts fram. Det är mycket viktigt då författare i dessa grupper har en tendens att bli osynliggjorda och har bristande resurser för att kunna ge ut litteratur på sina egna språk. Deras medverkan med författarbesök på biblioteken är begränsade och de förutsätts ibland utföra uppdrag utan ersättning vilket förstås inte är acceptabelt.

För konstnärligt skapande (**3.2.**) nämns förstärkning av kulturskaparnas arbetsvillkor och samspel med andra aktörer när det gäller yttrandefrihet, socialförsäkringar och arbetsmarknad. Ateljéer, verkstäder, utställningslokaler mm. ska finnas tillgängliga för de professionella konstnärliga yrkesutövarna i hela Skåne. Vidare vill regionen satsa på att skapa mötesplatser för kunskapsdelning och erfarenhetsutbyte för att stärka yrkesrollen. KLYS och Författarförbundet vill betona att för författarnas och de litterära översättarnas del är dessa möjligheter fortfarande en bristvara. På mindre orter har inte ens biblioteken arbetsplatser eller tysta vrån där författare skulle kunna arbeta, än mindre mötas.

Det kan inte nog betonas vikten av samverkan inom hela kulturområdet. KLYS och Författarförbundet instämmer i det som uttrycks i kulturplanen (**4.2**) att ett rikt och konst- och kulturliv av hög kvalitet kräver samverkan mellan kulturlivets organisationer och kommuner. Skillnaden mellan yrkesverksamma författare och även de litterära översättarna gentemot dansare, bild- och formkonstnärer, musiker och skådespelare är att författare och översättare inte lika lätt kan söka projektbidrag för olika uppsättningar och utställningar och föreställningar. Det specifika är att författare i hög grad är egna företagare som arbetar enskilt och är därför i större utsträckning beroende av att kunna medverka i olika sammanhang, såsom vid konferenser och seminarier. Inom litteraturområdet kan författare i samverkan med t ex lokala bibliotek utveckla fler projekt och nya arbetssätt än vad som sker idag. Yrkeskåren av författare och litterära översättare kan bidra utifrån sin profession med texter/ översättningar och litteraturens betydelse idag i en tillvaro som snabbt skiftar från globalisering till kriser, men också lyfta fram livets betydelsebärande detaljer. Författare och översättare kan med andra ord bidra med mycket mer än att bara presentera sina egna verk eller hjälpa andra i deras skrivande.

I **kapitel 5** nämns verksamhetsområden för regionens kultursamverkan. Inom litteratur och serier (**5.9.**) nämns bibliotek, litteraturfestivaler som mötesplatser för författare och läsare. KLYS och Författarförbundet anser att det här saknas uppgifter om hur författare och litterära översättare som yrkesutövare ska stärkas. Det finns förslag att stödja centrumbildningarna inom området. Författarcentrum Syd är den centrumbildning som finns i Skåne, men den når inte alltid alla regionens professionella författare och litterära översättare med projekt- eller samverkansbidrag från regionen. Förmågan att informera medlemmarna sviktar, t ex vad Litteraturkollegiet som Region Skåne står för innebär, och vilka som bjuds in till det. KLYS och Författarförbundet vill samtidigt betona att vi sätter stort värde på Författarcentrum Syds författarförmedling, register av regionens författare och de sammankomster som ordnas.

KLYS och Författarförbundet ser fram emot den översyn av kulturnämndens mötesplatser och dialogformer som nämns i planens **kapitel 7**, och som planeras ske under 2020. Vi betonar starkt vikten av samverkan och samråd sker med företrädare för Skånes samtliga professionella författare, litterära översättare, dramatiker, poeter, serietecknare m fl.

8 Sammanfattning

Observera: Detta remissyttrande har skrivits när Coronakrisen har blivit kännbar för KLYS och KLYS 14 medlemsorganisationer, samt inte minst för landets professionella kulturskapare och kulturaktörer. Detta yttrande utgår dock från normala förhållanden. Vi hoppas att Region Skåne under 2020 kommer med en analys av hur Coronakrisens effekter eventuellt påverkar de ursprungliga planerna i kulturplanen, såväl rent praktiskt som när det handlar om finansiering.

Region Skånes kulturnämnds remissfrågor

Region Skånes kulturnämnd önskar i remissprocessen särskilt få svar på följande tre frågor:

1 Hur ser ni på de fem utvecklingsområdenas fokus och inriktning? Är det något perspektiv som saknas?

KLYS saknar inga specifika perspektiv i kulturplanen, och ser högst positivt på Region Skånes konstnärspolitiska ambitioner för planperioden. Däremot framstår planen som något bristfällig i avsnitten om de konstområden som KLYS verkar inom. Särskilt vissa konstområden (bl a Bild och form och Musik) saknar konkretion och hur dessa områden i sak kan kopplas till de fem utvecklingsområdenas fokus.

2 Vilka utvecklingsinsatser är mest angelägna för er under planperioden? Hur ser ni att den regionala kulturplanen kan utgöra ett stöd i ert eget arbete?

- Konstnärligt skapande – förbättra villkoren för professionella kulturskapare
- Hållbara villkor/social trygghet och att kunna försörja sig på sin yrkesutövning (t ex frågor om arbetsmarknad, upphovsrätt, socialförsäkringar). Regionens strategiska påverkansarbete i sådana frågor är viktigt.
- Fysisk infrastruktur – samverkan mellan kulturinstitutioner, fria aktörer och kulturskapare

- Möjlighet till kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte för professionella kulturskapare
- Barn och ungas rätt till kultur. Stärka kontakten mellan skolan och kultursektorn.
- Jämka skillnader mellan olika kommuner i regionen gällande utvecklingen av förutsättningar för professionell kultur och konst och vilka prioriteringar kommunerna gör.

KLYS värdesätter flera av de utvecklingsinsatser som regionen formulerar i planen, men om vi måste peka ut några av insatserna som är särskilt relevanta för KLYS att se konkreta resultat inom är det följande:

- Stärka konstnärlig produktion i hela Skåne
- Stärka samverkan mellan kultur- och utbildningssektorn
- Bedriva strategiskt påverkansarbete kring kulturskapares villkor
- Främja ett brett kulturutbud av hög kvalitet i hela Skåne
- Främja samverkan mellan kulturaktörer, kommuner och den idéburna sektorn
- Öka kunskapen om kulturens roll i samhällsplaneringen
- Stärka mötet mellan skolan och kultursektorn

3 Samverkan är viktig i genomförandet av kulturplanen. Har ni förslag på förändring av formerna för dialog med Region Skåne under nästa planperiod?

Se avsnittet 4 ovan i yttrandet. KLYS finner en del brister i Region Skånes dialogprocess inför remissversionen av kulturplanen och att det skrivs anmärkningsvärt lite om dialogarbetet i planen. KLYS förespråkar inrättandet av ett specifikt konstområdesövergripande samråd med professionella kulturskapare som representerar varje konstområde. Referensgruppen för det fria kulturlivet i Skåne ser vi positivt på, men vi har uppgifter om att den inte varit fulltalig eller lika aktiv som förr i remissprocessen. Referensgruppen borde kunna utvecklas till att arbeta mer effektivt i samråd med KLYS medlemsorganisationer, vilka även borgar för yrkeskunnig representativitet i samråden.

KLYS värdesätter den hittills goda dialogen mellan både Region Skånes kulturförvaltning och kulturnämnd, och ser fram emot en utvecklad dialog gällande våra kärnfrågor, vilka ligger i linje med Skånes aviserade principer och insatser för kommande planperiod.

Avslutande ord

Sammanfattningsvis finner KLYS att detta är en kulturplan som är lite svårare att bemöta än vissa andra. Den är konstnärspolitiskt ambitiös med välavvägda utvecklingsområden, prioriteringar och avsiktsförklaringar. Samtidigt är det ett dokument fyllt av självklara konstateranden och redovisande fakta. KLYS hade gärna sett mer sakmässigt skarpa målformuleringar, som mer konkret kunde kopplas till Region Skånes kulturverksamhetens utveckling och samverkan mellan institutioner, fria kulturaktörer och professionella kulturskapare i praktiken. KLYS inser att en sådan här plan självfallet ska kompletteras med årliga handlingsplaner – men då bör det framgå tydligare i en kulturplan som ska gälla i flera år i sträck hur detta är tänkt att göras.

Planen kunde i högre grad lyfta sakfrågor i arbetsvillkor för yrkesverksamma kulturskapare. KLYS saknar viktiga skrivningar om konstnärspolitiskt grundläggande saker som t ex kollektivavtal, ersättningsnivåer och MU-avtalet. KLYS anser också att så viktiga principfrågor som armlängds avståndsprincipen och upphovsrätten borde få mer utrymme i en omfattande kulturplan för landets tredje största region.

Med ett i stora delar så övergripande och generellt formulerat dokument finns alltid riskerna att det kan användas lite hur som helst; att de stora orden blir till intet förpliktigande. Det är i resurssatta verksamhetsplaner som det kommer visa sig vilka prioriteringar som regionen verkligen gör. Och för att komma i närheten av kulturplanens ambitioner behöver kulturnämndens budget öka.

KLYS värdesätter att Skåne genom åren haft en referensgrupp för det fria kulturlivet, men uppfattar det som att den behöver reformeras för att långsiktigt stärka dialogen mellan region och kulturskapare/kulturaktörer. KLYS ser helst att Region Skåne etablerar ett kulturskapardriv, konstområdesövergripande samråd för det professionella kulturlivet, som samlat kan fungera som en formell expertinstans i det konstnärspolitiska arbetet med och kring kulturplaner och årliga handlingsplaner. KLYS hoppas på ett fortlöpande gott informationsutbyte med regionen om dialogarbetet och representativiteten.

KLYS vill slutligen tacka Region Skånes kulturförvaltning för att vi getts tillfälle att inkomma med dessa synpunkter på remissversionen av regionens kulturplan 2021-2024. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare